

УДК 070:4.5.8

Ольга Мітчук**ЛІБЕРАЛЬНА ЖУРНАЛІСТИКА В СТРУКТУРІ
ГУМАНІТАРНО-ПОЛІТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ**

Аналізуються проблеми співвідношення ліберального та тоталітарного підходів у сучасній журналістиці. Крізь призму політичного контексту функціонування феномена лібералізму розглядається ефективність сучасних ліберальних медіа-студій.

Ключові слова: журналістика, комунікація, лібералізм, мас-медіа, тоталітаризм.

Анализируются проблемы соотношения либерального и тоталитарного подходов в современной журналистике. Сквозь призму политического контекста функционирования феномена либерализма рассматривается эффективность современных либеральных медиа- исследований.

Ключевые слова: журналистика, коммуникация, либерализм, масс-медиа, тоталитаризм.

Analyzes of the relationship between liberal and totalitarian approaches in modern journalism. In the light of the political context of the functioning of the phenomenon examined the effectiveness of modern liberalism liberal media studies.

Key words: journalism, communication, liberalism, media, totalitarianism.

Актуальність проблеми. Немає сумнівів, що гуманітаризація суспільства в ХХІ столітті вимагає переглянути не лише її визначення і сферу її застосування, але й внутрішню структуру. Попри цілковиту популярність думки про те, що гуманітарні науки не є виключно центром наукових досліджень за своєю суттю, варто запитати: чи це випадково? І якби ліберально-публіцистичні погляди превалювали, чи стала б наука про соціальні комунікації відігравати більш помітну роль?

Аналіз останніх досліджень. Низка наукових досліджень, виступів вчених на конференціях в Україні і за кордоном засвідчили: цілі групи вчених та експертів з гуманітарних наук вважають, що, з їх точки зору, питання ліберальної журналістики є на часі. Їхні аргументи зда-

ються безперечно цінними: це має значення тому, що знання науки необхідні для розуміння глобальних комунікаційних процесів і причин зникнення цілісних чітко окреслених видів мас-медіа, розуміння того, яким чином люди змінили, здавалось, природний хід еволюції, розуміння того, які шляхи в технології формуватимуть наш доступ як до інформації, так і до її носіїв.

Визначення не вивчених частин проблеми. Найбільш важливою видається сьогодні відповідь на запитання, яке саме сьогодні сформулювати доволі просто: ліберальні вчення в соціальних комунікаціях є проблемою, яка стоїть перед світовою гуманітарною спільнотою, чи сферою інтересів поодиноких вчених? Загальним тлом відповіді є, на наше переконання, необхідність зрозуміти намагання більшості вчених-комунікативістів окреслити значення ліберальної журналістики для «великої науки» і виокремити наслідки її функціонування для громадськості. Час потребує серйозних досліджень в галузі гуманітарних та соціальних наук, щоби оцінити їх вплив на людину, соціум, самих журналістів.

Отже, *об'єктом* статті виступає ліберальна журналістика. *Предметом* статті виступає функціональність ліберальної журналістики в контексті актуальної гуманітарно-політичної парадигми. *Мета статті* — окреслити ключові характеристики потреби мас-медіа в ліберальних підходах до висвітлення актуальних проблем.

У нашому екологічно та економічно стрімчастому науковому товаристві, у нашому високотехнологічному світі вкрай важливо вдосконалювати здатність розуміти і критично оцінювати наукові докази та аргументи. Один зі способів зробити це за допомогою партнерських відносин між представниками різних наукових галузей гуманітарних та соціальних наук — скажімо, таких як журналістика, менеджмент, соціологія, політологія. Разом вони можуть виробити найбільш сучасне значення принципів і технологій спілкування, а це є знанням про технології в соціальних комунікаціях.

Втім, не просто заохочувати ці партнерські взаємини, якщо констатуємо декілька концептуальних бар'єрів. Окреслимо найбільш ключові з них.

Бар'єри для співпраці. Найбільш відчутними з них є реальна чи уявна іноді розпорошеність наукового базису та прикладної журналістики. Гуманітарні науки часто заплутуються у побудові кожної

зі своїх галузей, настільки тісно переплетені об'єкти їхніх досліджень — не кажучи вже про фінансування науки. Гуманітарні та соціальні науки — логічно — відчувають себе під загрозою, оскільки залежать від примх економіки, від грантів, кількості разових і нетривалих проектів.

Бар'єри часу. Важливими є зусилля, завдяки яким збалансовується наукова праця, існує імператив конкретних публікацій. У гуманітарних науках є додаткові обов'язки управління конкретними пропозиціями, поданими науковцями в роботах і дослідженнях. Ці зобов'язання можуть відволікати від взаємного спілкування науковців, а тим більше — колег з різних країн (мовні перешкоди для України залишаються, на жаль, актуальними).

Бар'єри окремих наук. Вони спрямовані на збільшення заохочення науковців, які популяризують свою науку — але не в широкому розумінні терміну популяризація, а в межах внутрішньо наукового дискурсу. Втім, сучасна внутрішньо наукова культура розширюється позитивними мірками власної оцінки, але ці мірки можуть відштовхувати вчених із споріднених галузей. Іноді вчені з галузі гуманітарних та соціальних наук вважають, що це не їх робота — робота з тими, хто потребує математично вивірених доказів та оцінок інформації, яка досліджується. Деякі можуть навіть побоюватись, що застосування принципів, які є обов'язковими для природничих наук, може призвести до того, що будуть витіснені власне гуманітарні та соціальні науки.

Всі ці бар'єри є контрпродуктивними. Вчені, що працюють в галузі гуманітарних та соціальних наук, повинні приділяти менше уваги тому, що нас розділяє, і більше — створенню певних наукових спільнот, які мали б згурпуватись навколо сукупної прихильності до ретельного і всебічного вивчення доказів та загального бажання побачити суспільний дискурс про важливі питання, які повинні вивчатись більш відповідально.

Сучасна гуманітарна наука забезпечує навички цілком критичної оцінки як інформативності контенту досліджень, так і їх джерельної бази, а, отже, конкретизує феномен актуальності гуманітарних та соціальних наук. І в той час як читання, думка, обговорення є відмінними рисами гуманітарних наук як інтелектуальних прелюдій до ефективних дій, вчені гуманітарної сфери доволі погано оснащені

для адекватного сприйняття світу без твердого заземлення в статистиці, інформатиці, в міждисциплінарних знаннях наукових методів, врешті решт, в загальній технічній грамотності.

Тотальні політичні кризи, пов'язані з ними складнощі щодо фінансування науки та конкретних наукових досліджень, поставили під загрозу майбутнє нашої галузі. Ці проблеми не можуть бути вирішені лише вченими і науковцями, бажана консолідована, обґрунтована на реаліях реакція громадськості, яка може, своєю чергою, впливати на державну політику. Категорично треба враховувати усі проблеми при прийнятті відповідальних рішень, заснованих на оцінці наукових даних, мотивувати ці рішення, щоби вийти за рамки обговорення та пошуку науково обґрунтованих рішень.

Подібна стратегія наукової конгломерації доволі наочно демонструє певну різницю між класичними філософськими підходами та ліберальною демократією, показує невваженість та матеріалістичність концепції примітивізму демоліберальних підходів до наукових досліджень. Адже є гостра потреба довести до наукового співтовариства науково коректні висновки щодо «стану індивідів» поза того страху, поза тими викликами, які є обов'язковим тлом тоталітарного суспільства.

Звісно ж, може існувати певна аргументація на користь надмірних відмінностей між класичним баченням певних тоталітарних принципів функціонування мас-медіа як певної спільноти, заснованій на крайній потребності «верховної влади». Тим часом, жоден з представників класичної тоталітарної журналістики не виключає «монархію» семантичного поля функціонування мас-медіа, але — принаймні в теорії — кожен з них не розглядає структуру мас-медіа як щось дотичне до «комунікаційної тиранії», як певний варіант «нереспубліканської» форми інформування, як «режим» тотального контенту — відбувається це з тієї простої причини, що конгломерація грецької й римської комунікаційної шкіл виокремлюють традиційну (тоталітарну) комунікацію (див.: [4, 196–197]).

Насправді, однак, *будь-яка* тоталітарність суперечить букві й духу *будь-якого* тексту автора й у розумінні потенційної інтерпретації цього тексту аудиторією робить зовсім несподіваний оборот, вказуючи на те, що має бути певна реабілітація сенсу, а сам текст повинен бути ввічливим «реабілітатором» аналогій і асиміляцій через категорії осо-

бистісного (читаймо — ліберального) розуміння громадянських чеснот. Кожен з представників аудиторії втішає себе чітко, що — ймовірно — необхідність розуміння «починає руйнуватися через зростаюче число підстав для лібералізму» [7, 88].

Принципово, отже, можна говорити про те, що і тоталітарна, і ліберальна журналістика у чистому вигляді — це наївні ілюзії! Класична ліберальна журналістика у сучасному медіасвіті нагадує певною мірою жалюгідні запити класичних лібералів (на кшталт Гвідо Де Рудієро), спрямовані до опонентів, щоби вони були досить люб'язні, щоби трохи посунулись і дозволити лібералам мати можливість щось там говорити...

Концесії цих ліберальних течій є чисто риторичними і не мають жодного впливу на реальність. Ліберальна журналістика (бодай у різних своїх пропорціях) завжди буде супроводжуватись контекстом «змішана» і відокремлюватись від певного масиву елітної моралі щодо аристотелів «рабів за своєю “природою”». Демолібералізм не має можливості асимілюватися до чеснот в контенті мас-медіа: кожна з таких чеснот неминуче розчиниться у нашій же матеріалістичності.

Якщо коли-небудь поставити питання про істинність політики, то передумовою для цього буде те, що ліберальна демократія є утопією, а її прах кинуть в найглибше дно океану — так, щоби навіть пам'ять про нього не отруїли сучасні суспільства (за іронією Шпенглера, див.: [5, 181]). Натомість ліберальна журналістика легітимна — навіть в рамках традиційної католицької монархії, обмеженою законами Божими, до неї ставляться як до політичного друга й союзника (чого вартує інформаційний портал РІСУ [6]). Як парадоксальний (?) результат, контент стає схожим на, по суті, традиціоналістське, ідеальне поле класичної журналістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бауман Ю.* Міфологія в суспільній свідомості України (аналіз української преси) / Юрій Бауман // *Історична міфологія в сучасній українській культурі.* — К., 1998. — С. 5–67.
2. *Богомолова Н. Н.* Социальная психология печати, радио и телевидения / Н. Н. Богомолова. — М. : Изд-во МГУ, 1991. — 125 с.
3. *Бочковський О. І.* Українська журналістика на тлі доби (історія, демократичний досвід, нові завдання) / О. Борковський, С. Сірополко ; за

- ред. К. Костева, Г. Кошаринського. — Мюнхен : Український техніко-господарський інститут, 1993. — 204 с.
4. *Пітерс Д. Д.* Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Джон Дарем Пітерс ; пер. з англ. А. Ішенка. — К. : ВД КМ Академія, 2004. — 302 с.
 5. *Пономарева Л. О.* Шпенглер и русская историко-философская мысль конца XIX столетия / Л. Пономарева // Европейский альманах. — М. : Наука, 1991. — С. 176–186.
 6. Релігійно-інформаційна служба України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://risu.org.ua>
 7. *Siebert F.* Four theories of the press. University of Illinois press / Fred Siebert, Theodor Peterson, Wilbur Schramm. — Urbana, 1963. — 153 p.

Одержана 23.03.2014